

PAPER DETAILS

TITLE: İktidar ve Mükemmel Devlet : Orwell' in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Huxley' in Yeni Dünya Adli Eserlerinde Aksettirdikleri Hayal Kırıklığı Üzerine Bir İnceleme

AUTHORS: Martin KESSLER

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37636>

İKTİDAR VE MÜKEMMEL DEVLET

ORWELL'İN BİN DOKUZ YÜZ SEKSEN DÖRT YENİ DÜNYA ADLI ESERLERİNDE AKSETTİRİ KIRIKLIĞI ÜZERİNE BİR İNCELE

Yazan : Martin **KESSLER**

Çevi

Müteveffa Lord Keynes, bir konuşmasında iktidarı, «medeniyetin değil, medeniyet imkânının müteveffa etmişti. Böyle yapmakla da, Aldous Huxley ve George Orwell gibi, Victoria çağının gerçek yüzünü göstermişti. Çünkü, yirminci yüzyılın başlıca özelliği «için maddî gereklerin elde bulunmasıdır. (Trotsky), «Makinaların ortaya çıkmasıyla» diyor, «insanların düşündükleri ilk şey, sefalet ve dolayısıyla eşitsizliğe son verileceği olmuştur.»³ Huxley'in *Yeni Vahşi*'ye «medenî bir insanın gerçekten hoş olmamasının gerekmeceğini»⁴ anlatıyor. Orwell, 1984'te totalitarizmini istihsal için istihsale ve Huxley, *Yeni Dünya*da tihlâke dayandırırken, ikisi de aynı öncülden -yabancılaşma- selesini hallettiğinden - hareket etmektedirler. Gerçek olmayan geleceğin bu hükümdarlarının, fenomen o

Böylece, istihsal konusu, Huxley ve Orwell iktisadının bir sonucu olmakta ve onların kötü bundan ileri gelmektedir. İnsan, tanrının krallığına mağa başladığından beri, mükemmel devletin (*hers*), zamanlarının büyük bir bölümünü, utopya melligin tadını çıkarmak vasıtalarının nasıl sağla zorunda kalmışlardır. Malların istihsaline ilmi gelir ve mülkiyet haklarını yeniden bölüştürme ihtirasları ortadan kaldırmakla, son beş yüzyıl kadınların saadetin son derecesini yaşayacakları kurmayı ümid etmişlerdi. Onların bu düşüncelerin akılsızlık ve kötülüğü yüzünden böyle bir d kastediyordu.

Utopyacılardan çok kere ahlâkçılar oldukları eti ve kanı konusunda biraz muhafazakâr olma doğrudur. Fakat, teni isteyerek riyazata sokmay gillerdir. Bu sebebledir ki, utopyacı eserlerin tel kilisenin lâikleştirildiği onüç ve ondördüncü as Gerçekten ondokuzuncu asrın sonlarında hızla rın temposu, daha bayağı (*vulgar*) utopyacılar dece, o zaman emrinde olacak garip ve şaşırtıcı de bakmaya heveslendirmiştir. Jules Verne, H. lerin kâhince romanları, daha çok yahut daha a rını, ilmin insanların emrine vereceği maddî y terimleri içinde büyülemiştir. Böyle bir bolluk mahiyeti, ya (Jules Verne'de olduğu gibi) bi

Sonuç olarak, mevcut tâbi olma ve olunma (supremacy) sistemleri, bir deniz değişmesi gibi değişeceklerdir, ve in öteki yazılarına bakılırsa ⁵ şimdiden değişmekte ikisi de, modern ilmin, gelecekteki élite'lere *status* ve imkânını verecek yanlarıyla, (Huxley ; Pavlovcu biyokotik, Orwell ; elektronik haberleşme vasıtaları ve kıymışlardır. Şimdiye kadar, siyasî cemiyetin élite sınıfı lik duyamamıştır ; istihsal, savaş, oy verme ve entrikalunun cinsine göre) değişiklikler, hep onu tehdit eder. élite'lerin dolaşımı (*circulation*) «kanun»u ⁶ siyasîlar için, hava sızdırmayacak gibi mühürlendiğinde *quo*'nun karşı gelinmez, apaçık dinî ve müessesesevîlandığı Hindistan ve Çin bile, sonunda sosyal yapılaşmasına boyun eğmek zorunda kalmışlardır. Gerçek faydalı terimini kullanalım ⁷ - mutlak olarak «kapitülasyon hükümdarların ve onlardan çok ideologlarının hükmü»dür. Çünkü, bir kişiye yahut sınıfa iktidarı atfetmek iktidarı kullanmak başka şeydir ve sonsuz derecede mutlak olarak kullanmak imkânsızdır (daha doğrusu imkânsız olagelmıştır). «Kral yanlış yapamaz» sözü, on yıl hukukçuları tarafından, kralın pratikte, doğru yapabileceği nisbeten pek az şeyin bulunduğu bir zamanıdır. Modern bir demokratik devletin müessir kuvvetiyle mutlak Rönesans tiranı, gölgeden başka bir şey olmayı dayanan yirminci yüzyılın demokratik devleti, diğergücüyle şunları yapmaya muktedirdi : 1) Kütle oluşturmak, 2) Malların ve fertlerin dış ve iç münasebetlerini düzenlemek, 3) Dilediği nisbette vergi koymak ve toplamak.

Huxley ve Orwell'in «distopya» larından (husus, herhangi bir hissi yaşamaktan yahut hâdan değişen) müracaat çerçevesinin dışında, mekten mahrum, mükemmelen bozulabilir (ve önceden hazırlanabilir) bir insan tabiatı ortamı hakikat sahasında, ferdî ayniyet böylece tamama yakın olarak tahrip edilir; tamama yakın ruhlu olduklarından Huxley ve Orwell'in koymuşlardır. Bu, esasında âciz olan âsilerden mayacağımızı, ileride yapacağımız daha etraflı Şimdi, Pareto'nun kanununu apaçık nakzetmek *Dünya'nın ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün*

Bir Teknik Meselesi: Va

Yeni Dünya ve 1984 hükümdarlarının, iktidar - ve bu iktidarlarını kullanma tarzlarını (teknoloji Huxley'in ne de Orwell'in, günümüzün fazlasıyla rinde mevcut olandan daha ileri bir teknoloji insan sıkıntıyla fark ediyor. Meselâ, muhtemelen «Büyük Kardeş» in, ona tabî olanların hayatları tarafını kontrol etmesini mümkün kılan, Orwell şimdiden, kalite kontrolu maksatlarıyla sanayinin etmek için askerî teşkilâtlarda ve trafik s de devlet polisinde kullanılmaktadır. Bunun getirim» metodları, devlet akıl hastahanelerimizde) hipnoterapi ve narkosentez adları altında katen, modern genetik metodlarını insanlara u

Bunun gibi misaller, *Yeni Dünya* yahut *Bin Dokuz Yüzyıl* de bulunan hemen her ilmî metod veya teknik düz. Tabiî her iki halde de, 'élite'in iktidarının anahtarı teknoloji'ye dayanmaktadır. Sinaî teknolojinin (ve nin sosyal ve ekonomik sonuçlarının) mutlak iktid kıldığı şüphe edilmeyecek bir hakikat olmakla beraber şikâr yaptığı gibi - teknolojik tekâmül ile teknolojin ler için fiilî kullanılışındaki artış arasında, zorunlu b duğuna inanmak için sebep yoktur.

Esasında, teknoloji ve ilmin tatbiki, bu iki kitanın, ancak küçük (ama son derece önemli) bir bölümedir. Teknoloji sadece, mevcut sosyal yapının süreksizliğini hedef edinen işlemsel (*operational*) bir felsefe mümkün kılmaktadır. Böylece bu romanlarda, bilhik teknolojik tesir yaratmak için kullanılmıştır. Meselâ, istikbale rine uzun bir tartışmadan ise, Manialı Golf, Yürüyen Topu ve bu gibi şeylerin bir tasviriyle karşılaşırız. Bu nizamın siyasî tesirlerinin teferruatlı bir tahlilinden isin «gördey» in' koku ve renk organlarının hoş hikâyeleri teknolojiye temasın daha da vasıtalı olduğu ve tesir yaratır. Bu realizmin arandığı Orwell'de teknoloji nadiren hoşadır. Winston'ın gizli odalarında televizyon ekranıyla karşılaşma iki halde de düpedüz korkutucudur. *Bin Dokuz Yüzyıl* dimize bu kadar yakın bulmamızın sebebi, Orwell'in için istihsal ve polis - devleti tipi diktatörlüğün, hırsın ve şanmış tecrübemize dahil olmasıdır. Bir bolluk ikti-

me vasıtası olarak (tersine değil) telâkki edilmiş içinde, bu fuzulî kalıyor. O'Brien'e gelince ; o rasını meşru göstermek zahmetine bile katla kendi kendisini meşru kılar.

Huxley ve Orwell'in apaçık gördükleri geniş dar görüşünün tazammun ettiği hususları, ileride çıkardığı ahlâk sorularını tartışacağımız zaman alalım. Şimdi, *Yeni Dünya* ve *Bin Dokuz Yüz Sekiz* vasî felsefenin muayyen talî gayelerinden bazıları zam olsun diye, bu talî gayeleri ve onları talim nülmüş yolları, iki roman için ayrı ayrı tasvir edip de (talî gayeler seviyesinde enderdir), şacağız.

Önce Huxley'in romanını alalım. Onun *Yeni Dünya* için (bana pek başarıyla gerçekleştirilmiş) di uzun sayfada çoğu cümle cümle, Mustafa Kemal'in sızlığı üzerine bir dersi ile, Lenina'yla Fanny'nin yat vazifesi üzerine, banyo odasında geçen bir bölümü (III. üncü bölüm), Huxley'in teknikleri *cum* Onunki, olabilecek olanın bir karikatürüdür. *Yeni Dünya* deli olarak, - bir bolluk iktisadına dayanan - *Yeni Dünya* ettikleri, «liberal» Batı toplumu için, Orwell'in *1984*'e dayanan ve tarihen daha çok bilinen *1984* azından de daha korkutucudur.

Yeni Dünya'nın, şuur seviyesinde olduğu

Yalnız hayat değil, saadet te öyle. Huxley, Ba hakkında en manidar tenkidini, zannedersem; hay *mu* ¹³ olarak saadetin şuurla peşinden koştuğumuzu tadır. *Yeni Dünya*'nın tragedyası, (döküm hatalarını nard ve Helmboltz ile, «canlı doğuran» bir ananın ço beble de hesaba girmeyen Vahşi müstesna) herkes Mustafa'nın izah ettiği gibi, devlet tebalarına saadet hediyeinin üzerinde - her hediye de olduğu gibi - bir kime ne? Huxley'in istihza ile gösterdiği gibi, sad baht olmak hakkını iddia ediyor. ¹⁴

Bu yalnız, «hakikî» saadette «sadece» tatmin ol ki farka dair, derin görünen beylik lâflarla halledilece selesi de değildir. *Yeni Dünya*'da, ilâhî tatminsizlik, hasreti» söndürüldüğü ve bilhassa devletin her (şart min etmek lûtfunda bulunduğundan ötürü söndürüldü min olmuşluk, hakiki saadettir. Sanayileşmiş (Batı hâkim içtimaî refah idealinin tehlikesi - devlet eliyle y seler vasıtasıyla olsun, yahut şahsî gayretlerle olsun kuk edebilir olmasıdır. Bu belki, *Yeni Dünya*'daki gib hakkuk edebilir değildir, fakat insan isteklerinin körle nın tahdidine kifayettir. İnsan arzularının (hiç de ği nının dışında) sınırsız olduğu doğru olmakla beraber tisanın dışında - bu arzuları tatmin etmek ihtirasının şüphe edilebilir. Muayyen bir asgarî saadet seviyes sonra, aramızdan ne kadarımız, daha fazlasını ele ge mini tahlikeye koyarız.

nıfları» na jenetik tefriki, iş bölümünün ötesinde başka doğruya yarar görünmüyor; bolluk iktisadı, kabiliyet bilir, ama müstakar ve «mesud» cemiyet bu farklar o (Gamma'ları Epsilon'lardan ve Epsilon'ları Gamma'lı duklarına inandırmak bir sürü fazladan ıştır;) 3) Bütün hayalleri ortadan kaldırmak fikriyle, bütün tatmin ya ızdırıp kaynaklarını yok etmekle; ve 4) Bütün tatmi mümkün olan her yerde, tabiat ve şahsî zekâdansa, bo yandırmakla yapar.

Görülecektir ki, teknoloji, bu talî gayelerin her b sinde esas olmakla beraber, ferdî saadetle içtimaî isti sentezin, üzerine dayandığı kıymet hükümleri kadar m ride bunun üzerinde daha çok duracağız.

Şimdi, ilk bakışta, bize çok daha yakın gelen bir 1984'e dönelim. (Huxley'in bir 1946 Önsözünde bir içinde konuşmasına rağmen «bu zaman fasılası içinde lanıp ortadan kalkmaktan koruyabilirsek» ¹⁵ Yeni D yüz yıl sonrası için düşünülmüştü.) *Bin Dokuz Yüz S* seti çok daha doğrudan doğruyadır, çünkü Orwell'in yet neviyle hepimizin (şükre delim ki çoğu dolayısıyla dır. O sadece, yirminci asır totalitaryanizminin siyasî tıki neticelerine kadar götürülmesiyle yirminci asrın mutlaklaştırılmışıdır. Bir kötümser *Bin Dokuz Yüz S Dünya'nın* tek çaresi olduğunu müşahede edebilir.

1984'ün Hayat verici siyasî prensibi nedir? Korku görmüş olduğumuz gibi, hayat verici prensibi, her

manını yazmak üzere Hebrides'e çekildiği zaman Winston Smith'in (alelâde olmayan İngilizce, Church İngilizce, Smith'e telmih eden bir isim) netice itibarıyla doğrudur, çünkü en kuvvetli adam bile yeni devlete karşı. Fakat başkaları çıkacaktır. Onlar da tabii ezileceklerdir. Devletin hücreleri ve işkence odaları hiç boş kalmayacaktır. Bu, Parsons ve Ampleforth gibi, istemeyerek ve kendilerini yeni devlete karşı gelenler olacaktır. Ama ehemmiyeti yitirmiş, mümkün olmaması halinde bile, insan yine de kurtarılmıştır. Orwell, insana - tabii insana yahut medenî insana karşı «doğmuş» ve «günleri endişeyle dolan insana» - karşı nuna kadar muhafaza etmiştir. Daima bir hümanist k

Maamafih bu, Orwell'in iyimserliğinin de genişliği, insan 1984'de kurtarılamazsa da, kurtarılmaya çalışılacaktır. Okyanusya nüfusunun yüzde seksen beşini telescreen'lerle düşünce polisi tarafından sefaletlerin için serbest bırakılan *proleterler* ayaklanmayacaklardır. Defterine «eğer ümid varsa», diye yazmıştı, «proleterler» kat Orwell, orta sınıftan bir Batılı sosyalist olarak, ahlâk üstünlüğünü inkâr etmeğe gönülsüzlüğüne rağmen ümidleri ezdirmiştir. Winston aynı yere, «Şuur sahibi diye kederle yazıyor, «onlar baş kaldıramayacak, baş şuur sahibi olamayacaktır». Onları şurardan uzak tutmak değildir. Devletin sadece on dokuzuncu asır kapitalistlik tekniklerini tatbik etmesi, proleterlerin «kendilerini» gibi gelecek bir hayat şekline... Zihinlerinin ufkunu çözüme, işi, eve ve çocuklara bakmak, komşularla küçük kavg

na yol açarlar. Diğer taraftan, (hiç değilse eski - mod için) hayat standartlarında sınaî teknolojinin kapasite nüyle bir yükselme, hiyerarşik bir diktatörlüğün de devletin baskı yapmak için müesseseseleşmiş âletlere imkânsız kılacaktır. (Öbür yandan Yeni Dünya, kene yicidir. Sınaî teknolojinin iş bölümü ihtiyacının dışın lon tefriki «mesud» diktatörlüğün devamı için siya sudur. Meselâ, Mustafa Mond, hakikaten lüzumsuz b

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te baskı diktatörlü beylik bir tarzda, yani harple halledilmiştir. İstihsal tihsalin diğer tarzları (heykellerin faydasız istihsali, is macılık, istifçilik), aynı gayeyi tahakkuk ettirebilmek jik bakımdan tatminkâr değildir. Harp yalnız, «aksi fazlasıyla müreffeh ve dolayısıyla uzun vadede fazl rında kullanılabilecek maddeleri; parçalamak, strato hut denizin derinliklerine gömmenin bir yolu» ¹⁹ değ Çift düşünüşün en iyi tatbik edilebileceği bir hissî h olarak kitabın üç üstün - devleti, - Okyanusya (Kuze ka, Britanya, Atlantik adaları, Avusturalya ve civarı Avrasya (Avrupa ve Asya'nın çoğu) ve Şarkasya (Çin Japonya ve Pasifik adaları) - birbirine karşı devamlı tifaklar değişir durur. Harpler, kuvvetli hisler yaratı zarara sebep olur ve çok kere, gayrimeskûn hudut b lelere inhisar ettirilir. Üstün - devletlerden hiçbirisi, kıyla mağlûp edilemeyeceği ve (her devlet iktisadî ba disine yeter olduğundan) maddî manâda döğüşme sel harpler üç devletteki bâkim âlile'lerin psikolojik

nevverinin yalan söylediği zaman, hem hakikati t hem de aynı zamanda kendi yalanına hakikaten in mecrasına hâkim olmak, ancak bu şekilde mümkün hakikatin mevcudiyetini zımnen inkâr ederek, onu bu şekilde mümkündür. Meselâ, tarihin devamlı olan un işi tarihe geçmiş beyanları, partinin günlük siya tadil etmektir) ferdin objektif hakikatle alâkasını ta lundaki küllî teşebbüsün, ancak bir kısmıdır. Orwe iki kere ikinin dört ettiğini söylemek hürriyeti, bir riyettir. Winston, sonunda beyni - yıkanarak iki ker duğuna inanırken - samimiyetle inanırken - Orwell, bir zaman hâkim olmamakla beraber, sebat edeceği daima beyinyıkamak yolu ile çıkarılmak zorunda bırakıyor. Yenidil, Çift düşünüşü teşvik etmek için lisani bile, bir kere işlendikten sonra, «cürüm» ü ter olabilirse de, Düşüncecürmünün ortaya çıkmasını ta muvaffak olamayacaktır.

Sonuç : Bir Ahlâk Meselesi

Umumiyetle sosyal ilimciler ve hususiyetle siya da, kıymet suallerini ihmal etmek ve olan üzerinde olmuştur. Tabiat ilimlerinin geleneği ve sanayi ce bu temayülü teşvik etmişlerdir. Bu, bir bakımdan a davranış üzerine bir ahlâk hükmü, eşyanın gerçek ğilse kısmen *ex post facto* ²² olmalıdır. «Olmalı» «olan» ın amprik bilinmesine dayanmadıkça, faydas

ken ve tâbi oldukları, istikrar (yani, *status quo*'nun bütün hedef olduğundan bu kadar iyi işlemektedir. İnsanların ölçüye vurulacağı, hiç bir dış değer şeması yoktur.

Huxley ve Orwell'in isyan ettikleri, bu işlemlerle de, kişilerin gayri - siyasî değerleri bilmeleri ve hakaret etmeleri hakkını müdafaa etmektedirler. Ve, *Dört* ile *Yeni Dünya*'da, bu hak ortadan kaldırılma çağını göstermişlerdir.